

До 25-річчя установчого з'їзду Національної спілки краєзнавців України

Наприкінці травня 2015 р. громадськість відзначила 90-річчя Українського комітету краєзнавства – першої централізованої інституції, що організаційно сприяла згуртуванню всіх літописців рідної землі задля ґрунтового дослідження історії кожного населеного пункту, збереження пам'яток і природного середовища. Показово, що на початок 1930-х років до плідної науково-пізнавальної діяльності було залучено понад тридцять тисяч подвижників. Але в жорстких умовах формування тоталітарного комуністичного режиму демократичний за своїм характером краєзнавчий рух з його посиленою увагою до вивчення саме місцевих етнічних, культурних, господарських і побутових відмінностей аж ніяк не вкладався в тогочасні ідеологічні концепції. Відтак, звинувачені в ідеалізації патріархальщини, українському буржуазному націоналізмі краєзнавчі осередки були розпущені, а їх найактивніші діячі зазнали репресій.

На хвилі ж національно-патріотичного піднесення суспільства за перебудовних часів визріла нагальна потреба у відродженні загальноукраїнського координуючого краєзнавчого органу. Із цією метою клопотом академічного Інституту історії, Українського фонду культури, міністерств освіти та культури чверть віку тому 27 березня 1990 року в Києві було скликано зібрання, якому судилося стати Установчим з'їздом. Його учасники заслухали програмні доповіді академіка АН України Петра Тронька «Досвід і проблеми історичного краєзнавства в Україні», членів-кореспондентів АН України Олександра Маринича «Стан і завдання географічного краєзнавства» та Анатолія Непокупного «Роль краєзнавства в дослідженні культури».

Дебати розпочалися з емоційного заклику львів'янина Ігоря Кудина, який вельми образно охарактеризував період, коли відбувається зібрання: *«Символічно виглядає, що як після зимової сплячки пробуджується до життя природа, так і в нас після багатолітнього сну народ пробуджується до суспільного, до національного життя. Трохи випростуємо хребет, підносимо голову, починаємо називати речі своїми іменами».*

У виступах зі з'їздівської трибуни делегати наголошували на нагальній потребі відродження організації, яка б гідно успадкувала традиції, започатковані Українським комітетом краєзнавства. Зокрема історик Сергій Заремба запропонував поновити випуск репресованого журналу «Краєзнавство».

Глибока зацікавлена дискусія завершилась утворенням Всеукраїнської спілки краєзнавців, затвердженням її статуту та ухваленням звернення «До всіх, хто закоханий у рідний край, хто шанує його минуле і вірить у його майбутнє».

Головою новообраного правління, до складу якого увійшло 79 осіб, за одностайної підтримки делегатів став Петро Тронько, котрому випала щаслива доля обіймати цю громадську посаду понад 21 рік. Під орудою визнаного патріарха українського краєзнавства Спілка набула статусу національної творчої організації.

Зрозуміло, що формат цього допису не дозволяє перелічити імена всіх 98 делегатів, а тим паче 223 запрошених, яких мандатна комісія визнала повноправними учасниками з'їзду. Та все ж маємо згадати хоча б декількох тодішніх фундаторів Спілки: киян Олену Апанович, Івана Білика, Ігоря Винниченка, Івана Гончара, Юрія Данилюка, Віктора Женченка, Людмилу Лисенко, Лерія Макаренка, Юрія Огульчанського, Лідію Орел, Анатолія Серикова, Євгена Складенка, Володимира Тимофійєнка, Анатолія Трубайчука, Миколу Ходаківського; Анатолія Бачинського (Одеса), Григорія Гуртового (Торчин, Волинь), Ісмєта Заатова (Крим), Арсєна Зінченка (Вінниця), Михайла Іщенка (Канів, Черкащина), Олександра Ковалєнка (Чернігів), Венедикта Лавренюка (Тернопіль), Романа Ляха (Донецьк), Івана Пащука (Рівне), Михайла Пономарєнка (Золотоноша, Черкащина), Михайла Сікорського (Переяслав-Хмельницький, Київщина), Володимира Смоленського (Харків), Бориса Ткаченка (Лебедин, Сумщина), Георгія Шаповалова (Запоріжжя)...

Прикметно, що форум краєзнавців, місцем проведення якого була орендована зала тодішнього музею вождя світового пролетаріату, виявився чи не першим національно-патріотичним

заходом у цьому приміщенні, відігравши роль своєрідної «цеглини» у підмурівок майбутнього Українського дому. Адже для його делегатів було влаштовано концерт самобутніх фольклорно-етнографічних колективів з низки сіл Київщини, Івано-Франківщини, Тернопілля, Сумщини та будинку культури Київського Метрополітену під керуванням Леопольда Яценка. У кулуарах з'їзду демонструвалися унікальні витвори майстрів декоративно-ужиткового мис-

тецтва, краєзнавчі книги з фондів Державної історичної бібліотеки та приватне зібрання відомого колекціонера Михайла Забоченя «Українські міста на поштовій листівці кінця XIX – початку XX століття».

До речі, Український дім ще раз гостинно приймав форум дослідників рідного краю. Саме тут, 28 листопада 2008 року відбувся IV з'їзд Спілки, на якому було повідомлено про надання їй почесного статусу Національної.

Руслана Маньковська (м. Київ)

«Катеринин день». Краєзнавці започаткували свято народної художниці Катерини Білокур

16 травня 2015 р., напередодні Міжнародного дня музеїв Національна спілка краєзнавців України у селі Богданівка Яготинського району Київської області організувала і провела за підтримки Київської обласної державної адміністрації, Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000», Яготинського історичного музею свято «Катеринин день. Мистецтво жити на землі», присвячене 115-й річниці від дня народження геніальної української художниці Катерини Білокур, 90-річчю заснування Національної спілки краєзнавців України та 100-річчю від дня народження академіка П. Т. Тронька. Ініціаторами культурологічного проекту стали Галина Братчук – почесний краєзнавець України, заслужений працівник культури України та Руслана Маньковська – заступник голови Спілки, які прагнули пробудити інтерес до життя та творчості народної художниці, показати, що Меморіальний музей-садиба Катерини Білокур у Богданівці є місцем особливої духовної сили. Саме тут були написані картини, цінність яких визнав увесь світ.

На малу батьківщину Катерини Василівни, до її хати – нині Меморіальний музей-садиба Катерини Білокур, краєзнавці запросили відомих українських діячів культури, художні колективи та майстрів народних мистецтв, дітей київських шкіл, мешканців села та журналістів. З привітальним словом до учасників свята звернулись Руслана Маньковська – заступник голови Націо-

нальної спілки краєзнавців України, яка розповіла про започаткування свята «Катеринин день», наголосила на ролі малої батьківщини у житті кожної людини. Слово мали Катерина Ющенко – голова наглядової ради Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000», Галина Братчук – автор проекту, активіст краєзнавчого руху, талановитий педагог, Іван Шулла – директор Яготинського історичного музею, Роланд Франко – голова правління Всеукраїнського фонду відтворення видатних пам'яток історико-культурної спадщини ім. О. Гончара, член правління Національної спілки краєзнавців України.

Поетично-мистецький уклін видатній художниці виконали Катерина Мотрич – українська письменниця, Борис Лобода – заслужений артист України, школярі ліцею Міжнародних відносин № 51 міста Києва, вихованці Київського палацу дітей та юнацтва, тріо бандуристок 28 київської дитячої музичної школи, дитячий танцювальний колектив «Фламінго». Звучали твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Ірини Жиленко «Цар Колос», учні 2-б класу ліцею № 51 читали листи Катерини Білокур, підготували малюнки за мотивами картин художниці та з побажаннями до захисників України передали їх у Широкине бійцям 38-ї Запорізької бригади.

Про драматичну долю Катерини Василівни, її жагу до творчості з особливою проникливістю розповіла відвідувачам і ознайомила із експозицією музею Ольга Шаповал – завідувачка